

A kipusztulás szépsége

[1]

A Schroffenstein család bemutatójára készülve Dohy Balázssal beszélgettem, aki először rendez a JESZ-ben.

Miért esett a választás erre a Kleist drámára?

A darabot régóta ismerem, az SZFE rendező osztályába való felvételre készülve olvastam először, ahol a másodrostára írtam hozzá rendezői koncepciót. Nem jutottam tovább vele. Később láttam az Ódry Színpadon Tarnóczy Jakab rendezésében, ami elég nagyot szólt, remek előadás volt. Úgyhogy nagy a nyomás. Nehéz darab, rendkívül szövevényes történetet kell elmesélni, miközben a szöveg tele van iróniával, erőszakkal, költészettel.

Könnyen ment a szereposztás?

Sok szereplős darabról van szó, ezt kellett nyolc színészre kiosztani. Viszont maga a darab is sugallja a szerepösszevonások bizonyos logikáját, így mindkét családban az apát és az anyát ugyanaz a színész játssza. Ez nagyon nagy feladat György Zolinak és Hollósi Orsinak, mert gyakorlatilag osztott aggyal kell jelen lenniük, dupla főszerepet játszanak. Ugyanakkor próbáltuk egyenletesen elosztani a feladatokat, hogy mindenkinek jusson jó szerep. A JESZ sajátossága, hogy eltérő tapasztalattal, színházi háttérrel érkeznek a színészek. Ezt integrálni, megfelelő próbatempót fogni komoly feladvány. Nagy Henriket még a Színműről ismerem, de ott nem tudtunk együtt dolgozni, úgyhogy külön örültem a kollaboráció lehetőségének. Somogyi Biával egy JESZ-es workshopon találkoztunk már, Popa Mátét, Farkas B. Szabinát és Szabó Márkot most ismertem meg, ők stabil JESZ-esek. Fazekas Janinak ez az első próbafolyamata, bekerült a mélyvízbe, hősiesen állja a sarat. Major Ági a JESZ-ben általában színész, nálunk most segédrendező. Nagy tanulság a számomra, hogy a színpadon csak akkor uralkodhat el a káosz, ha a próbán nagy a rend és a koncentráció, Ági ehhez elengedhetetlen. Madarász Peti elektronikus zeneszerző a PTE-MK-ról csatlakozott hozzánk, zenét szerez, effekteznek, a színpadkép része.

Mondanál néhány szót a drámáról? Az alap egy Rómeó és Júlia sztori (két ellenséges család sarja egymásba szeret), de mi f?szerezi ezt, mit?l különleges ez a családi történet?

Kleist picit vadabb, szabálytalanabb, türelmetlenebb, jól odavágja a dolgokat. Bár a történet elég sötét, van benne valami szemtelen, dühös humor, amivel nézi a szerelmet, a halált, a gy?löletet, az emberi kisstíl?ség változatos megjelenési formáit. A két rokon család kvázi tükörképe egymásnak, egyszerre vannak nagyon közel és nagyon távol egymástól. A kép már-már komikusan szimmetrikus: az egyik oldalon van egy megfontolt anya, aki szeretne jobban mögéje látni a dolgoknak, több bizalommal van a másik család iránt, és mellette van egy gyanakvó apa. A másik ágon az apa a megfontoltabb és az anya forrófej?. A konfliktus ered?je egy örökösödési szerz?dés, melynek értelmében ha az egyik ág utód nélkül marad, a másik ág lesz az örökös. Mivel mindkét oldalon hullanak a gyerekek, a gyász és a paranoia keverékéb?l folyamatosan csírázik a gy?lölet. Közben mintha még a ráció is a háború mellett szólna: mivel a másik család úgylis támadni fog, ezért érdemes megel?z? csapással elébe menni az eseményeknek, így szól a logika.

A veszteségek oka valójában annyira banális, hogy nem képes kielégíteni a mindent megmagyarázó, grandiózus történetek iránt fogékony agyunkat. Értelmetlen tragédiákat annyira fájdalmas magyarázat nélkül elfogadni, hogy még akkor is inkább ragaszkodunk a mítoszokhoz, a jól bevált démonokhoz és angyalokhoz, amikor az élet beleveri az orrunkat a valóságba. A kétked?ket, töpreng?ket bedarálja az úthenger. Mindenki kombinál, csak úgy röpköd a sok mendemonda és elferdült hír. Bizonyos karakterek próbálják ezt megfékezni, míg mások csak az olajat öntik a t?zre. Komikus és sokatmondó, hogy a kialakult paranoid állapot letéteményesei, a hatalomban lévő generáció egyfolytában a fiatalok érdekeire hivatkozva tartja fenn a status quo-t. Miközben teljesen elvesznek a politikában, az elméleti harcokban, a gyerekeket tökéletesen elhanyagolják. "Érted pusztítok" - mondják annak a fiatal generációnak, amit még csak meg se látnak igazán. A gyerekek közben szép csendben felcseperednek, és a hormonjaik parancsát követve babázás helyett hegyekben találkozgatnak egymással, hogy átessenek az első szerelem t?zkeresztségén. Ennek ellenére a fiatalok távról sem érintetlenek: bár ki akarnak maradni a szüleik acsarkodásából, rengeteg energiát felemészt az örökölt bizalmatlanság felülírása. Az anyatejjel szívják magukba a toxikus mintázatokat.

Mi az, ami ma is aktuálissá teszi ezt a darabot?

A Schroffenstein család egyrészt példázat a gy?löletr?l, fake news-ról és arról, hogy megfelelő körülmények között milyen nagyszer? hatékonysággal tesszük tönkre a saját jövőnket. Adott a "mi és ?k" rendszere, a sérelempolitikából fakadó bizalmatlanság, van két véleménybuborék, amit lehetetlen kipukkasztani. D?ljünk hátra, nézzük a m?sort, és élvezzük az apokalipszist. A hülyeségb?l fakadó kipusztulásnak igenis van esztétikai min?sége.

Számodra mi ebben a feladatban az új kihívás?

Az eddigi munkáimban kortárs, nem klasszikus dramaturgiájú szövegekkel foglalkoztam (Esterházy Péter, Wolfgang Lotz, Annie Baker). Attól függetlenül, hogy Kleist klasszikus, ez a szöveg igazából egy fura fiatalember dühös munkája. A szöveg szabálytalansága vonzó volt a számomra, nem próbáltam kiegyenesíteni a göcsörtöket. Azt hiszem, ez a próbafolyamat volt az eddigi legfelszabadultabb munkám. Büszke vagyok arra a bátorságra, ahogy az egész csapat próbált, ez számomra a végeredményt?l függetlenül már sikerélmény.

Radnai Éva, Pécs, 2022. 10. 28.

A kipusztulás szépsége

Pécsi Tudományegyetem webhelyen lett közzétéve (<https://jesz.pte.hu>)

Forrás webcím: https://jesz.pte.hu/kipusztulas_szepsege

Hivatkozások

[1] <https://jesz.pte.hu/sites/jesz.pte.hu/files/styles/large/public/dohy2.jpg?itok=rXwcihLV>